

ҚАРОРИ
ПЛЕНУМИ СУДИ ОЛИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
№1

аз 30 июни соли 2011

шаҳри Душанбе

**Дар бораи пешбурд оид ба баррасӣ ва ҳалли масъалаҳои вобаста ба иҷрои ҳукм
(бо тағйири иловаҳои бо қарори Пленум аз 23 ноябри соли 2012, №31 ворид гардида)**

Бо мақсади таъмини татбиқи дуруст ва яхелаи қонунгузорию, ки тартиби баррасӣ ва ҳалли масъалаҳои вобаста ба иҷрои ҳукмро пешбинӣ менамояд, дар асоси моддаи 27-и Қонуни конституцсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон» Пленуми Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон;-

Қ А Р О Р   К А Р Д:

1. Дикқати суд, судяҳо, мақомоти таъқиби ҷиноятӣ ба он ҷалб карда шаванд, ки масъалаҳои вобаста ба иҷрои ҳукм бо меъёрҳои дахлдори Қонуни конституцсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон» аз 6 августи соли 2001 таҳти №30, Қонуни конституцсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мақомоти прокуратураи Ҷумҳурии Тоҷикистон» аз 25 июли соли 2005, Кодекси ҷиноятӣ, Кодекси иҷроӣ ҷазои ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи системаи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ» аз 15 июли соли 2004 таҳти №51, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи истеҳсолоти иҷро» аз 20 марти соли 2008 таҳти №373, Фармони яқҷояи вазирони тандурустӣ ва адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи аз адои ҷазо озод намудани маҳкумшудагон бо сабаби беморӣ» аз 11 августи соли 2003 таҳти №335/89 ва Кодекси муурофиавии ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 декабри соли 2009 таҳти №564 ва дигар қонунҳо ба танзим дароварда мешаванд.

2. Судҳо масъалаҳоеро, ки ҳангоми иҷроӣ ҳукм ба миён меоянд, аз ҷумла мавқуф гузоштани иҷроӣ ҳукм, озод кардан аз адои ҷазо вобаста ба бемории вазнин, ки ба адои ҷазо ҳалал мерасонад, шартан пеш аз мӯҳлат аз адои ҷазо озод кардан, бекор кардани шартан татбиқ накардани ҷазо, татбиқи қонунҳои авф, ба намуди ҷазои сабуқтар иваз кардани қисми адои ҷазо, иваз кардани қисми иҷроӣ ва ҷарима бо намудҳои дигари ҷазо, қатъ кардани ҷарами маҷбурии дорӣ хусусияти тиббӣ, аз як намуди муассисаи ислоҳӣ ба намуди дигари муассисаи ислоҳӣ гузаронидани маҳкумшуда, баҳисобгирии мӯҳлати дар муассисаи табобатӣ гузаронидашуда ба мӯҳлати адои ҷазо, иҷроӣ ҳукм дар сурати мавҷуд будани ҳукмҳои дигари иҷронашуда, инчунин дигар гумонҳо ва норавшаниҳоро ҳал менамоянд.

3. Судҳо бояд ба инобат гиранд, ки мавқуф гузоштани иҷроӣ ҳукм тибқи талаботи моддаи 390 КМҶ танҳо нисбат ба шахсоне татбиқ мегардад, ки ба ҷазои маҳдуд кардани озодӣ ё маҳрум сохтан аз озодӣ маҳкум гардидаанд.

Бинобар ин, мавқуф гузоштани иҷроӣ ҳукм ҳангоми маҳкум гардидани шахс ба дигар намуди ҷазоҳо, аз ҷумла ҷазоҳои иловагӣ имконнопазир аст.

Бемории вазнини маҳкумшуда, ки ба адои ҷазо ҳалал мерасонад ва яке аз асосҳои мавқуф гузоштани иҷроӣ ҳукм ба ҳисоб меравад, бояд бо ҳулосаи тиббӣ тасдиқ карда шавад. Дар сурати нокифоя ё ин ки норавшан будани ҳулосаи тиббӣ, инчунин шубҳаовар будани натиҷаи таҳлили беморӣ ба маҷлиси судӣ мумкин аст духтуроне, ки барои вазъи саломатии маҳкумшуда ҳулоса додаанд, даъват карда шаванд. Ҳангоми бо ин асос мавқуф гузоштани иҷроӣ ҳукм судя метавонад муассисаи табобатиеро, ки маҳкумшуда дар он табобат мегирад, ўҳдадор намояд, ки баъди шифо ёфтани маҳкумшуда судро сари вақт огоҳ созад. Иҷроӣ ҳукм дар ҳолати бемории вазнини маҳкумшуда то шифо ёфтани ў мавқуф гузошта мешавад.

Ҳомиладор будани маҳкумшуда ё ин ки фарзанди то синни ҳаштсола доштани ӯ низ асос барои мавқуф гузоштани иҷроӣ ҳукм ба ҳисоб рафта, дар ин мавридҳо иҷроӣ ҳукм то ба синни ҳаштсолагӣ расидани фарзанд мавқуф гузошта мешавад. Ҳолатҳои зикршуда бояд бо маълумотномаи тиббӣ ё ин ки шаҳодатномаи таваллуди кӯдак тасдиқ карда шаванд.

Ҳамзамон, судҳо бояд дар назар дошта бошанд, ки нисбат ба қонунҳои барои содир намудани ҷиноятҳои махсусан вазнин маҳкумшуда, новобаста аз он ки ҳомиладоранд ё ин ки кӯдаки хурдсолдоранд, мавқуф гузоштани иҷроӣ ҳукм мумкин нест.

Ҳолатҳои истисноие, ки дар сарҳати 3 қисми 1 моддаи 390 КМҶ нишон дода шудаанд (сӯхтор ё дигар офатҳои табиӣ, бемории вазнин, марги ягона аз ҷониби қобили меҳнати оила) маҳдуд набуда, ҳангоми муайян намудани он ки феврал ба адои ҷазо шурӯъ кардани маҳкумшуда ба ӯ ё ин ки аз ҷониби оилаи ӯ оқибати вазнин меорад, суд метавонад дигар ҳолатҳоро низ ҳамчун ҳолатҳои истисноӣ эътироф намояд. Дар ин маврид иҷроӣ ҳукм мумкин аст то шаш моҳ мавқуф гузошта шавад.

4. Тибқи талаботи қисми 2 моддаи 390 КМҶ, агар феврал пардохтани ҷарима барои маҳкумшуда ғайриимкон бошад, пардохти онро ба мӯҳлати то шаш моҳ дароз кардан ё ба давраҳо тақсим кардан мумкин аст.

Ғайриимкон будани пардохти февралӣ ҷарима ин ҳолате ба шумор меравад, ки пардохти ҷарима ба маҳкумшуда ё аз ҷониби оилаи ӯ боиси дар ҳолати ноговори моддӣ қарор гирифтани онҳо, ё ин ки бинобар сабаби муваққатан имконияти пардохт надоштани маҳкумшуда фаҳмида мешавад. Дароз намудани мӯҳлати пардохти ҷарима ё ба давраҳо тақсим кардани он аз рӯзи ба қувваи қонунӣ даромадани ҳукм ба ҳисоб гирифта мешавад.

Дар сурате, ки маҳкумшуда дар мӯҳлати дарозкардашуда ё ба давраҳо тақсимкардашуда ҷаримаро пардохт накунад, судро лозим аст чораҳои маҷбурии ситонидан ё ин ки иваз намудани онро ба дигар намуди ҷазо андешад.

Масъалаи мавқуф гузоштани иҷроӣ ҳукм аз ҷониби суд дар асоси дархости маҳкумшуда, намояндаи қонунии ӯ, ҳешовандони наздик, ҳимоятгар ё бо пешниҳоди прокурор, дароз ё ба давраҳо тақсим кардани мӯҳлати пардохти ҷарима бошад, бо иловаи ҳулосаи иҷроии суд баррасӣ мегардад.

5. Ҳангоми ҳалли масъалаи озод кардан аз адои ҷазо бинобар бемории вазнини маҳкумшуда, ки ба адои ҷазо ҳалал мерасонад, судро лозим аст, ки дараҷаи вазнинии ҷинояти содиршуда, шахсияти маҳкумшуда, инчунин дигар ҳолатҳоро (ҳислатномаи маҳкумшуда, оё маҳкумшуда қаблан аз адои ҷазо озод шудааст ё не, муносибати ӯ ба таъбиат дар ҷои адои ҷазо) мавриди санҷиш қарор диҳад.

Озод кардани маҳкумшуда аз адои ҷазо бинобар бемории вазнин дар ҳолате иҷозат дода мешавад, ки агар бемории ӯ ба Пешниҳоди №1-и рӯйхати бемориҳои, ки барои аз адои ҷазо озод намудани маҳкумшудагон асос мегарданд ва бо фармони яқҷояи вазирони тандурустӣ ва адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 11 августи соли 2003 таҳти №335/89 «Дар бораи аз адои ҷазо озод намудани маҳкумшудагон бо сабаби беморӣ» тасдиқ гардидааст, дохил карда шуда бошад.

Судҳо бояд дар назар дошта бошанд, ки ҳангоми ба бемории рӯхӣ гирифтани шудани маҳкумшуда, ки имконияти дарки воқеии амалҳои худ ва идора кардани онҳоро аз даст додааст, бояд ҳатман аз адои ҷазо озод карда шавад. Ҳамзамон, дар ин маврид бояд масъалаи нисбати маҳкумшуда татбиқ намудани чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ ё ин ки супоридани ӯ ба парастории мақомоти тандурустӣ ё ҳешовандони наздик ҳал карда шавад.

Бинобар бемории вазнин мумкин аст маҳкумшуда на фақат аз адои ҷазои асосӣ, балки аз адои ҷазои иловагӣ низ озод карда шавад.

6. Мувофиқи моддаи 392 КМҶ шартан пеш аз мӯҳлат аз адои ҷазо озод кардан дар ҳолатҳои пешбиниамудаи моддаи 76 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон (минбаъд КҶ) бо пешниҳоди яқҷояи мақомоти иҷроӣ ҷазо ва комиссияи назоратӣ (комиссия оид ба ҳуқуқи кӯдак) татбиқ карда мешавад. Нисбат ба онҳое, ки ҷазоро дар қисми ҳарбии интизомӣ адо мекунанд, ҷунин чораҳо аз ҷониби суд бо пешниҳоди фармондеҳии қисми ҳарбии интизомӣ татбиқ мегарданд.

Шартан пеш аз мӯҳлат аз адои ҷазо озод кардан ва ба намуди ҷазои сабуктар иваз кардани қисми адонашудаи ҷазо нисбат ба шахсоне, ки то ҳаҷдаҳсолагӣ ҷиноят содир кардаанд, дар ҳо-

латҳои пешбиниамудаи моддаҳои 91 ва 92 КҶ аз ҷониби суд бо пешниҳоди якҷояи мақомоти иҷроӣ ҷазо ва комиссия оид ба ҳуқуқи кӯдак ё комиссияи назоратӣ татбиқ карда мешавад.

Дар пешниҳоде, ки ба суд равон карда мешавад, бояд маълумот дар бораи рафтори маҳкумшуда, муносибати ӯ ба меҳнат ва таҳсил дар давраи адои ҷазо дар ҷарғида бошад. Ҳамчунин, ба пешниҳод ҳуҷҷати шахсии маҳкумшудаи ноболиғ замима мегардад.

7. Ба судҳо тавзеҳот дода шавад, ки шартан пеш аз мӯҳлат аз адои ҷазо озод кардан ва ба намуди ҷазои сабуктар иваз кардани қисми адонашудаи ҷазо танҳо нисбат ба маҳкумшудагоне татбиқ карда мешаванд, ки воқеан қисми мӯҳлати дар қонун муқарраргардидаи ҷазоро адо карда бошанд, бо рафтори намунавӣ ва муносибати софдилона ба меҳнат ислоҳ шудани худро собит созанд, шахсони то синни ҳаҷдаҳсолагӣ ҷиноят содирнамуда бошанд илова бар ин бо муносибати худ нисбат ба таҳсил тасдиқ намоянд, ки онҳо бе адои пурраи ҷазо ислоҳ гардидаанд.

Рад кардани пешниҳод оид ба шартан пеш аз мӯҳлат озод кардани маҳкумшуда аз адои ҷазо наметавонад бо ҳолатҳои дар қонун пешбинигардида асоснок карда шавад (масалан, сабук будани ҷазои таъингардида, надоштани ҷойи истиқомати доимӣ, ба гуноҳ иқрор набудан ва ғайра).

Дар сурати шартан пеш аз мӯҳлат озод кардан ё ин ки иваз намудани қисми адонашудаи ҷазо ба намуди ҷазои нисбатан сабуктар мумкин аст маҳкумшуда аз ҷазои иловагии таъиншуда низ озод карда шавад. Суд дар баробари шартан пеш аз мӯҳлат аз адои ҷазо озод кардан наметавонад ба зиммаи маҳкумшуда ӯҳдадорихои дар қисми 4 моддаи 392 КМҶ пешбинишударо гузорад.

Дар баррасии мавод оид ба шартан пеш аз мӯҳлат озодкунӣ ё иваз намудани мӯҳлати адонагардидаи ҷазо ба ҷазои нисбатан сабуктар иштироки намояндаи мақомоти иҷроӣ ҷазо, инчунин маҳкумшуда ҳатмӣ мебошад.

Дар сурати рад кардани пешниҳод оид ба шартан пеш аз мӯҳлат озод кардан танҳо баъди се моҳ такроран ба суд бо ҳамин масъала муроҷиат намудан имконпазир аст.

8. Тибқи талаботи моддаи 393 КМҶ, агар то гузаштани мӯҳлати санҷиш шахси шартан маҳкумшуда бо рафтораш ислоҳшавии худро собит карда бошад, суд бо пешниҳоди мақомоте, ки аз болои рафтори шартан маҳкумшуда назорат мекунад, наметавонад дар бораи бекор кардани шартан татбиқ накардани ҷазо ва бардоштани доғи судии маҳкумшуда қарор қабул намояд.

Суд дар ҳолатҳои пешбиниамудаи қисми 7 моддаи 71 КҶ, яъне агар маҳкумшуда дар ҳолати шартан татбиқ накардани ҷазо ба вайрон кардани тартиботи ҷамъиятӣ роҳ дода барои содир намудани он ба ӯ ҷазои маъмурӣ таъин шуда бошад ё ашаддӣ аз ӯҳдадорихое, ки суд ба зиммааш гузоштааст, саркашӣ намояд бо пешниҳоди мақомоти дар қисми 1-и ҳамин модда зикргардида дар бораи бекор кардани шартан маҳкумкунӣ ва барои адои ҷазои мутобиқи ҳукми таъиншуда фиристодани маҳкумшуда қарор қабул мекунад.

Рад кардани пешниҳод оид ба бекор кардани шартан татбиқ накардани ҷазо наметавонад мақомоти ба рафтори маҳкумшуда назораткунандаро аз такроран муроҷиат намудан ба суд бо ҳамин масъала маҳрум намояд.

9. Мувофиқи моддаи 395 КМҶ дар сурати ашаддӣ саркашӣ кардани маҳкумшуда аз адои ҷазои корҳои ислоҳӣ ё ин ки аз пардохти ҷарима суд онҳоро ба дигар намуди ҷазоҳои вазнинтари дар КҶ пешбинигардида иваз менамояд.

Ашаддӣ саркашӣ намудан аз адои ҷазои корҳои ислоҳӣ ин ҳолате ба ҳисоб меравад, ки агар маҳкумшуда баъди хаттӣ огоҳ намудан такроран қоидаҳо ва шартҳои адои ҷазоро (ба кор бе сабабҳои узрнок ҳозир нашавад, дар ҳолати сархушӣ аз машруботи спиртӣ, воситаҳои нашъадор ва дигар моддаҳо ҳозир гардад, аз ҷои истиқоматаш бе огоҳ кардани нозироти корҳои ислоҳӣ ғайб занад ва ғайраҳоро) вайрон намояд.

Тибқи талаботи моддаи 31 Кодекси иҷроӣ ҷазои ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон (минбаъд КИҶҶ) ашаддӣ саркашӣ намудан аз пардохти ҷарима бошад, ин ҳолате ба ҳисоб меравад, агар маҳкумшуда ҷаримаро дар давоми сӣ рӯз пардохт накарда бошад ва даромаду молу мулки худро аз ситонидани маҷбурӣ пинҳон дошта бошад.

Дар ин ҳолатҳо мумкин аст тибқи талаботи қисми 5 моддаи 49 КҶ ҷазои ҷарима ба корҳои ислоҳӣ ё маҳдуд кардани озодӣ ва қисми 3 моддаи 52 КҶ ҷазои корҳои ислоҳӣ ба маҳдуд кардани озодӣ ё маҳрум сохтан аз озодӣ иваз карда шаванд.

Ҳамзамон, қайд кардан зарур аст, ки мувофиқи қисми 9 моддаи 49 КҶ дар ҳолати ашаддӣ

саркашӣ намудан ва ё имконнопазирии пардохти ҷарима, ки бо тартиби пешбиниамудаи қисмҳои 6, 7 ва (ё) 8 моддаи мазкур таъин ё иваз карда шудааст, суд ҷазои ҷаримаро (ё қисми напардохтаи онро) танҳо ба ҷазои маҳрум сохтан аз озодӣ иваз менамояд.

Судҳо бояд дар назар дошта бошанд, ки иваз намудани ҷазои ҷарима ба дигар намуди ҷазо ҳангоми ашаддӣ саркашӣ кардани маҳкумшуда аз пардохти он дар сурате мумкин аст, агар ҷарима ба сифати ҷазои асосӣ таъин гардида бошад.

Ҳангоми иваз кардани ҷазои қорҳои ислоҳӣ ва ҷарима ба дигар намуди ҷазо ва фиристодани маҳкумшуда ба колонияҳои ислоҳӣ суд бояд ҳолатҳои саркашӣ кардани маҳкумшударо аз адои ҷазо, чораҳои андешидашудаи нозироти қорҳои ислоҳӣ ва иҷроии судро ҷиҳати таъмини иҷрои ҷазо, инчунин огоҳ будан ё набудани маҳкумшударо аз оқибати саркашӣ намудан аз адои ҷазо муайян намояд.

Ҳамзамон, судҳо бояд ба инобат гиранд, ки ҳангоми иваз намудани ҷазоҳои ҷарима ва қорҳои ислоҳӣ ба ҷазои маҳрум сохтан аз озодӣ, низоми адои ҷазо набояд дар колонияҳои ислоҳии дорой низоми саҳт таъин карда шавад. Зеро дар ин маврид ҷазои маҳрум сохтан аз озодӣ ҷазои нав таъингардида ба ҳисоб намеравад ва низоми адои ҷазо бояд дар колонияҳои ислоҳии дорой низоми умумӣ муқаррар карда шавад.

10. Мутобиқи моддаи 396 КМҶ қатъ кардани чораҳои маҷбурии дорой хусусияти тиббӣ, ки бо адои ҷазо ҳамроҳ карда шудааст, аз ҷониби суд бо пешниҳоди мақомоти иҷроқунандаи ҷазо, ки ба ҳулосаи комиссияи духтурони равонпизишкӣ асос ёфтааст, анҷом дода мешавад.

Масъалаҳои оид ба қатъ намудани чораҳои маҷбурии дорой хусусияти тиббӣ доштаро суде, ки ҷунин чораҳоро татбиқ кардааст ё ин ки суди маҳалли иҷрои он ҳал менамоянд.

11. Мувофиқи моддаи 397 КМҶ дар ҳолатҳои пешбиниамудаи қисми 5 моддаи 80 КИҶҶ аз як намуди муассисаи ислоҳӣ ба намуди дигари муассисаи ислоҳӣ гузаронидани маҳкумшуда аз ҷониби суд тибқи аризаи шахси маҳкумшуда ё бо пешниҳоди сардори муассисаи ислоҳӣ анҷом дода мешавад.

Ҳангоми ҳалли масъалаи гузаронидани маҳкумшуда аз маҳбас ба колонияи ислоҳӣ, аз колонияи ислоҳии дорой низоми маҳсус ба колонияи ислоҳии дорой низоми саҳт, аз колонияҳои ислоҳии дорой низоми саҳт, пурзӯр ва умумӣ ба колонияи ислоҳии суқунат судя бояд муайян намояд, оё маҳкумшуда мӯҳлати бо қонун муқарраргардидаи ҷазоро адо кардааст, оё қонунгузори иҷрои ҷазо гузаронидани ӯро истисно накардааст ва ҳамҷунин маводҳоро оид ба устувор будани маҳкумшуда дар роҳи ислоҳшавӣ санҷида барояд.

Гузаронидани маҳкумшуда аз колонияи ислоҳии суқунат ба колонияи ислоҳие, ки қаблан барои ӯ муқаррар гардида буд, аз колонияи ислоҳии суқунат нисбат ба шахсоне, ки ҷиноятро аз беэҳтиётӣ содир намудаанд ба колонияи ислоҳии дорой низоми умумӣ, аз колонияҳои ислоҳии дорой низоми умумӣ, пурзӯр, саҳт ва маҳсус ба маҳбас дар сурате иҷозат дода мешавад, ки агар суд вайронкунии ҷиддии талаботи низоми муқарраршударо дар ҷои адои ҷазо ошкор намояд.

Гузаронидани маҳкумшуда аз колонияи тарбиявӣ ба колонияи ислоҳӣ бояд ҳамчун ҷораи ниҳой барои расидан ба мақсади ҷазо доништа шуда, дар ин маврид бояд муайян карда шавад, ки рафтори маҳкумшуда дар давраи адои ҷазо ва таъсири ӯ ба дигар маҳкумшудагон чи гуна буд. Ҳамҷунин, бояд дараҷаи ба ҷамъият хавфнокии ҷинояти содиршуда, шахсияти маҳкумшуда ва шумораи доғи судии доштаи ӯ ба инобат гирифта шавад.

Ҳангоми гузаронидани маҳкумшудае, ки ба синни ҳаждаҳсолагӣ расидааст ба колонияи ислоҳӣ ҳамзамон бояд масъалаи шартан пеш аз мӯҳлат аз адои ҷазо озод кардани ӯ бо ба инобат гирифтани дараҷаи хавфнокии ҷиноят, мӯҳлати воқеии адои ҷазо, маълумот дар бораи ислоҳшавии ӯ муҳокима карда шавад.

Мутобиқи моддаи 398 КМҶ мӯҳлати дар муассисаи табобатӣ қарор доштани маҳкумшуда ба мӯҳлати адои ҷазо ба ҳисоб гирифта мешавад.

Агар суд аризаи маҳкумшуда ё пешниҳоди сардори муассисаи ислоҳиро дар хусуси гузаронидани маҳкумшуда аз маҳбас ба колонияҳои ислоҳӣ ва аз колонияҳои ислоҳӣ ба колонияи ислоҳии суқунат рад намояд, баррасии такрорӣ ариза ё пешниҳод оид ба ҳамин масъала баъди гузаштани шаш моҳ аз рӯзи қабули қарор дар бораи рад кардани ариза ё пешниҳод имконпазир аст.

12. Мувофиқи моддаи 399 КМЧ, агар дар ҳаққи маҳкумшуда якчанд ҳукми иҷронашуда мавҷуд бошад ва суде, ки ҳукми охириро баровардааст ин масъаларо ҳал накарда бошад суде, ки ҳукми охириро баровардааст ё суди ҳамноми маҳалли иҷроӣ ҳукм вазифадор аст, дар бораи нисбати маҳкумшуда татбиқ кардани ҷазоҳоро аз рӯи ҳамаи ҳукмҳои зикршуда дар асоси моддаи 68 КҶ таъинот (қарор) қабул кунад, яъне таъини ҷазо аз рӯи ҳамаи ҳукмҳои иҷронашуда судро лозим аст, ки дар ин маврид аз рӯи қоидаҳои умумии таъини ҷазо аз рӯи маҷмӯи ҳукмҳо амал намояд.

Агар мӯҳлати умумии ҷазоҳо зиёда аз панҷ сол маҳрум сохтан аз озодиро ташкил диҳад, масъала аз ҷониби ҳайати дастаҷамъонаи суд баррасӣ карда мешавад.

Судҳо (судяҳо) бояд дар назар дошта бошанд, ки иҷроӣ ҳукм дар сурати мавҷуд будани ҳукмҳои дигари иҷронашуда дар ҳолате ба миён меояд, ки агар барои суди ҳукми охириро бароварда мавҷуд будани дигар ҳукмҳои иҷронашуда нисбати ҳамин маҳкумшуда муайян нагардида бошад.

Агар зимни иҷроӣ якчанд ҳукмҳои ба қувваи қонунӣ даромада, ки нисбати ҳамон як маҳкумшуда қабул гардидаанд, бо тартиби назоратӣ яке аз ин ҳукмҳо бекор карда шаванд, онгоҳ судро лозим аст аз маҷмӯи ҷазоҳои таъингардида ҷазои бо ин ҳукм таъиншударо хорич намояд.

Алоқаманд будани ҷазои бо ҳукми нав таъингардида бо ҷазои ҳукми иҷронашуда, ки ба суд маълум буд ҳамчун нодуруст татбиқ карда шудани қонуни ҷиноятӣ ба ҳисоб рафта, асос барои бекор гардидани ҳукми нав қабулшуда мегардад.

13. Тибқи талаботи моддаи 400 КМЧ масъалаҳои мавқуф гузоштани иҷроӣ ҳукм, озод намудан аз адои ҷазо бо сабаби гузаштани мӯҳлати ҳукми айбдоркунӣ, иваз намудани маҳдуд кардани озодӣ ва ҷарима бо ҷораҳои дигари ҷазо, ҳамчунин тамоми гумонҳо ва норавшаниҳое, ки хангоми иҷроӣ ҳукм ба вуҷуд меоянд, аз ҷониби суде, ки ҳукмро баровардааст ҳал карда мешаванд.

Агар ҳукм берун аз ҳудуди фаъолияти суде, ки ҳукмро баровардааст иҷро карда шавад, ин масъалаҳо аз ҷониби суди ҳамном ва дар сурати дар ноҳияи иҷроӣ ҳукм мавҷуд набудани суди ҳамном аз тарафи суди болоӣ ҳал карда мешаванд. Дар ин ҳолат нусхаи қарори иҷроӣ ҳукм ба суде, ки ҳукмро баровардааст, фиристода мешавад.

Масъалаҳои озод намудан аз адои ҷазо бо сабаби бемории вазнин, шартан пеш аз мӯҳлат аз адои ҷазо озод намудан, иваз кардани қисми адоинагардидаи ҷазо бо ҷазои нисбатан сабуктар, катъ намудани татбиқи ҷораи маҷбурии дорои хусусияти тиббии ба адои ҷазо ҳамроҳ кардашуда, аз як намуди муассисаи ислоҳӣ ба намуди дигари муассисаи ислоҳӣ гузаронидани маҳкумшуда аз тарафи суди маҳалли адои ҷазо, сарфи назар аз он ки ҳукм аз ҷониби кадом суд бароварда шудааст, ҳал карда мешаванд.

Масъалаҳои бекор кардани шартан татбиқ накардани ҷазо - мутобиқи моддаҳои 71 КҶ ва 393 КМЧ, доир ба шартан пеш аз мӯҳлат аз адои ҷазо озод кардан - мутобиқи моддаҳои 76 КҶ ва 392 КМЧ аз ҷониби суди ноҳиявии маҳалли зисти маҳкумшуда ҳал карда мешаванд.

14. Ҳамзамон, ба судҳо тавзеҳот дода шавад, ки ба ғайр аз масъалаҳои, ки возеҳу равшан дар моддаи 400 КМЧ муқаррар карда шудаанд, инчунин ҳуқуқдоранд тибқи ҳолатҳои пешбининамудаи моддаи 401-и КМЧ он шубҳаҳои норавшаниҳоеро ҳал намоянд, ки дар натиҷаи камбудии ҳукм ба миён омадаанд ва ҳалли онҳо ба моҳияти ҳукм таъсир нарасонида, вазъи маҳкумшударо бадтар намесозанд.

Аз ҷумла:

а) дар бораи татбиқи санади авф, агар татбиқи он ҳатмӣ буда, суд хангоми қабули ҳукм ин масъаларо мавриди муҳокима қарор надода бошад;

б) дар бораи бекор кардани ҷораи пешгирӣ, агар хангоми сафед ё маҳкум кардани судшаванда, ки бо озод намудан аз адои ҷазо вобаста аст ва дар ҳукми судӣ оиди бекор кардани ҷораи пешгирӣ қайд нашуда бошад;

в) масъалаи бекор кардани ҷораҳо марбут ба таъмини даъвои граждани ё мусодираи молу мулк дар сурате, ки хангоми баровардани ҳукми сафедкунанда ё рад кардани даъво ё ин ки татбиқ накардани мусодираи молу мулк ҷораҳои мазкур бекор карда нашуда бошанд;

г) дар бораи ба мӯҳлати адои ҷазо ҳисобӣ кардани мӯҳлати ҳабси пешакӣ дар сурате, агар чунин ҳисобӣ дар ҳукми судӣ қайд карда нашудааст ё ин ки мавриди ҳисобӣ кардани он ба носоҳеҳӣ роҳ дода шуда бошад;

д) чиҳати ба ҳисоб гирифтани ҷазои адошуда ҳангоми таъини ҷазо аз рӯи маҷмӯи ҳукмҳо ба шарте чунин ҳисобӣ бо ҳукми судӣ анҷом дода нашудааст ё ин ки носоҳеҳ нишон дода шудааст;

е) оид ба тақдири далелҳои шайъӣ, агар ин масъала аз ҷониби суд ҳал карда нашуда бошад;

ж) дар бораи муайян кардани андозаи хароҷоти судӣ ва тақсимои он дар сурате, агар масъалаи мазкур бо ҳукми судӣ ҳалли худро наёфта бошад;

з) агар пардохти хизмати ҳимоятгар, ки дар парванда бо таъиноти суд иштирок намудааст, дар якҷоягӣ бо баровардани ҳукм ҳал карда нашуда бошад;

и) агар шахси ба маҳрум сохтан аз озодӣ маҳкумшуда фарзандони ноболиғ, дигар шахсони дар таъминоташ буда ё падару модари пиронсол, ки бе саробон мемонанд дошта, суд масъалаи ба хешовандони наздик ё дигар шахсон супоридани онҳо ё чиҳати ҷойгир намудани ин шахсон дар муассисаҳои кӯдакона ё ҳифзи иҷтимоӣ ё ин ки масъалаи муҳофизати молумулк ё манзили маҳкумшударо, ки бе саробон мемонанд, дар ҳукм ҳал накарда бошад;

к) дар бораи аз ҳабс озод намудани молу мулки ба ҳабс гирифташуда, ки тибқи қонун ба он рӯёниш татбиқ карда намешавад;

л) оид ба муайян кардани низоми муассисаҳои ислоҳӣ нисбати шахсоне, ки ба маҳрум сохтан аз озодӣ маҳкум шудаанд, агар дар ҳукм низоми муассисаҳои ислоҳӣ муқаррар карда нашуда бошад, дар ин ҳолат суде, ки ҳукм баровардааст ё суде, ки дар ҳудуди ҷойгиршавии муассисаҳои ислоҳӣ қарор дорад низоми муассисаҳои ислоҳиро, ки маҳкумшуда дар он адои ҷазо менамояд, тибқи КИЧҚТ муайян мекунад. Дар сурати мавҷуд будани асосҳои кофӣ, суд метавонад ба тариқи зикргардида низоми муассисаи ислоҳиро сабуктар таъин кунад, лекин наметавонад низоми саҳтгар таъин намояд;

м) чиҳати аниқ кардани мансаб ё намуди фаъолият, агар дар ҳукми судӣ ҳангоми таъини ҷазои маҳрум кардан аз ҳуқуқи ишғол намудани мансабҳои муайян ё машғул шудан бо фаъолияти муайян, мансаб ё ин ки намуди фаъолият дақиқ муайян нашуда бошад;

н) оид ба бартараф кардани хатогиҳое, ки дар ҳукм ҳангоми навиштани ному насаб ё дигар маълумотҳо нисбати маҳкумшуда роҳ дода шудааст, инчунин ислоҳи иштибоҳ ва хатогиҳои ошқори арифметикӣ дар сурате, ки ислоҳоташон ягон гуна шубҳа ба миён намеоварад.

Ба ғайр аз ин, судҳо метавонанд ба тариқи моддаи 401 КМЧ дигар норавшаниҳое, ки пас аз қабули ҳукм бо сабаби тағйир ёфтани ҳолатҳо ва шартҳо дар лаҳзаи иҷрои он ба миён меоянд бартараф намоянд, аз ҷумла:

а) иҷро накардани ҳукм дар қисми мусодираи молу мулк дар сурате, ки бо санади авф маҳкумшуда пурра аз адои ҷазо озод шудааст ва дар рӯзи нашри санади авф ҳукм дар қисми мусодираи молу мулк ба иҷро расонида нашудааст;

б) мусодираи молу мулки иловатан дарёфтшудаи маҳкумшуда, ки то қабули ҳукм ба даст овардааст ва бояд мутобиқи қонун мусодира карда шавад, ҳамзамон молу мулке, ки пас аз баровардани ҳукм бо маблағи пулӣ ё ин ки аз ҳисоби молу мулке, ки дар асоси ҳукм бояд мусодира карда шаванд, ба даст овардааст. Масъалаи мазкур бо пешниҳоди прокурор ҳал карда мешавад;

в) аниқ кардани номгӯи молу мулк ва предметҳои, ки бояд дар асоси ҳукми судӣ мусодира карда шаванд, агар бо ҳукм мусодираи молу мулк ба маҳкумшуда таъин карда шуда бошад;

г) баргардонидани маблағи пулие, ки аз шахсони ба корҳои ислоҳӣ маҳкумшуда рӯёнида шудааст, дар сурате, агар ҳукм минбаъд аз ҷониби суди болоӣ бекор карда, пешбурди парванда пас аз қисман ё пурра аз тарафи маҳкумшуда адо намудани корҳои ислоҳӣ қатъ шуда бошад;

д) ба ташкилоти ҷамъиятӣ ё коллективи меҳнатӣ супоридани шахсони шартан маҳкумшуда барои аз нав тарбия ва ислоҳшавӣ додан дар сурате, агар ба суд аз тарафи онҳо пас аз қабули ҳукм дарҳости дахлдор ворид гардида бошад.

15. Тибқи талаботи моддаи 401 КМЧ ҳамаи масъалаҳои марбут ба иҷрои ҳукм, ба истиснои татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ бо озод кардан аз адои ҷазо аз тарафи судя танҳо ҳал карда мешаванд.

Судҳо, судяҳо бояд дар назар дошта бошанд, ки баррасӣ ва ҳалли масъалаҳои вобаста ба иҷрои ҳукм (ғайр аз он ҳолатҳое, ки қонунгузории мурофиавии ҷиноятӣ муҳокимаи пӯшидаи судиро талаб мекунад моддаи 273-и КМЧ) дар маҷлиси ошқорои судӣ баррасӣ карда мешавад. Вобаста ба ин, суд, судяҳо ба иштирокчиёни мурофиаи судии ҷиноятӣ ҳуқуқҳо, ўҳдадорихо ва

чавобгарии онҳоро фаҳмонида, бояд ҷиҳати татбиқи ҳуқуқҳояшон шароит фароҳам оваранд (қисми 1 моддаи 12-и КМҚ).

Мутобиқи талаботи қисми 2 моддаи 15-и КИЧҚ ҳангоми иҷрои ҷазо ба маҳкумшудагон ҳуқуқ ва озодиҳои шаҳрванд, ба истисно аз маҳдудиятҳои муқаррарнамудаи қонунгузори ҷиноятӣ, иҷрои ҷазои ҷиноятӣ ва дигар қонунгузориҳо кафолат дода мешавад. Оид ба амалӣ намудани ҳуқуқҳои маҳкумшудагон ба ҳифзи судӣ қонунгузори мурофиавии ҷиноятӣ ва иҷрои ҷазои ҷиноятӣ ягон маҳдудиятро пешбинӣ накардааст, ки ҳангоми аз ҷониби суд ҳал намудани масъалаҳои вобаста ба иҷрои ҳукм ҳуқуқҳои маҳкумшудагон ба ҳифзи судӣ вайрон гардад.

Дар баррасии масъалаҳои марбут ба иҷрои ҳукм прокурор, маҳкумшуда, агар дар қисми даъвои граждани алоқамандӣ дошта бошад даъвогари граждани, дар баррасии масъалаҳои шартан пеш аз мӯҳлат аз адои ҷазо озод кардан, иваз кардани қисми адонагардидаи ҷазо бо ҷазои нисбатан сабуктар, гузаронидани маҳкумшуда аз як намуди муассисаи ислоҳӣ ба намуди дигари муассисаи ислоҳӣ намояндаи мақомоти иҷрои ҷазо, ҳангоми баррасии масъалаи бекор кардани шартан татбиқ накардани ҷазо нисбат ба маҳкумшуда ба маҷлиси суд намояндагони мақомоте, ки ба рафтори маҳкумшуда назорат менамояд, даъват карда мешаванд.

Дар ҳолатҳое, ки парванда аз тарафи суд бо пешниҳоди якҷояи мақомоти иҷрои ҷазо, комиссия оид ба ҳуқуқи кӯдак ё комиссияи назоратӣ ё ин ки бо пешниҳоди бо комиссияҳои мазкур мувофиқашудаи мақомоти иҷрои ҷазо баррасӣ карда мешавад, судя ба ин мақомот доир ба вақт ва маҳалли баррасии пешниҳод хабар медиҳад.

Баррасии парванда бо маърузаи судя (ё раисикунанда ҳангоми баррасии дастаҷамъона) оғоз шуда, сипас баёноти шахсони ба маҷлис ҳозиршуда шунида мешаванд.

Аз рӯи натиҷаҳои баррасии масъалаи марбут ба иҷрои ҳукм суд таъинот ва судя қарор мебарорад, ки бояд дар толори маҷлиси суд эълон карда шавад. Нусхаи таъинот (қарор) дар мӯҳлати панҷ шабонарӯз ба маҳкумшуда, прокурор, мақомоте, ки бо пешниҳоди он масъалаи марбут ба иҷрои ҳукм баррасӣ гардидааст, ҳамчунин ба даъвогари граждани, ба шарте, ки масъалаи иҷрои ҳукм ба даъвои граждани дахл дошта бошад, раво карда мешавад.

16. Мутобиқи банди 6-и моддаи 84 ҚЧ агар маҳкумшуда пас аз адои ҷазо рафтори бенуқсон нишон диҳад, суд дар асоси илтимосномаи ӯ метавонад доғи судиашро то тамом шудани мӯҳлати барҳамдиҳии доғи судӣ, вале баъди гузаштани нисфи ин мӯҳлат бекор кунад.

Барои бардоштани доғи судӣ ба суд бояд нусхаи ҳукми тасдиқкардашуда, таъиноти (қарори) суди болоӣ, маълумотнома дар бораи адои ҷазои асосӣ ва иловагӣ, инчунин дигар ҳуҷҷатҳои дахлдори вобаста ба маводи мазкур пешниҳод карда шаванд.

Дар баррасии дархост оид ба бардоштани доғи судӣ иштироки шахсе, ки дархостро пешниҳод кардааст ҳатмӣ мебошад.

Новобаста аз он ки шахс аз ҷониби кадом суд маҳкум карда шудааст, дархости ӯ оид ба бардоштани доғи судӣ аз ҷониби суди маҳалли истиқоматаш баррасӣ мегардад.

Дар сурати рад кардани бардоштани доғи судӣ танҳо баъди гузаштани як сол такроран ба суд бо ҳамин масъала муроҷиат намудан мумкин аст.

Аз болои санадҳои қабулгардида доир ба баррасӣ ва ҳалли масъалаҳои вобаста ба иҷрои ҳукм прокурор, маҳкумшуда, намояндаи қонунӣ ва ҳимоятгари ӯ метавонанд дар мӯҳлати 10 шабонарӯзи пас аз қабули онҳо эътироз ё шикоятӣ кассатсионӣ оваранд.

17. Суди Олӣ, суди ВМКБ, судҳои вилоятӣ ва шаҳри Душанбе вазифадор карда шаванд, ки таҷрибаи судӣ оид ба ҳалли масъалаҳои вобаста ба иҷрои ҳукмро мунтазам ҷамъбаст намуда, ҷиҳати бартараф намудани камбудиву хатогиҳои ошкоргардида тадбирҳои зарурӣ андешанд.

**Раиси Суди Олии
Ҷумҳурии Тоҷикистон**

Н.Абдуллоев

**Котиби Пленум,
судяи Суди Олии
Ҷумҳурии Тоҷикистон**

М.Саидов